

Obuna indeksi - 904

ISSN 2181-7839

XALQ TA'LIMI

PUBLIC EDUCATION

6/2024

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PRESCHOOL AND
SCHOOL EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

XALQ TA'LIMI

6
2024
(Noyabr-Dekabr)

ISSN 2181-8088

9 772181 808805

www.pubedu.uz

<https://t.me/xalqtaлимijn>

XALQ TA'LIMI

ISSN 2181-7839

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:
O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION
SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2024

6-son
(Noyabr-Dekabr)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI		
M. Xaydarov	4	Ta'lim tizimida o'quv jarayonini boshqarishning innovatsion xususiyatlari
F. Ibraimova	7	Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tarbiyaviy jarayonlarni loyihalashga tayyorlash mexanizmlari
B. Karimova	12	O'qituvchi innovatsion faoliyating mazmuni
A. Ochilov	17	Zamonaviy maktablar tipologiyasining pedagogik yondashuvlari
Z. Ro'ziboyeva	21	Vizual faoliyat orqali tarbiyalanuvchilarning ma'naviy-axloqiy sifatlarini shakllantirish
Z. Yulchiyeva	24	Ijtimoiy munosabatlar tizimida intellekt funksiyalari va texnologiyalari
G. Jumaniyazova	27	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ fikrlash orqali metakognitiv kompetensiyasini takomillashtirish (O'qish savodxonligi misolida)
O'. Tashbayeva	31	Pedagoglar emotsional intellektini rivojlantirish orqali kommunikativ tayyorgarligini takomillashtirish
D. Abdusamiyev	35	Boshlang'ich sinf o'qituvchilari kasbiy identifikatsiyasining yoshga doir xususiyatlari
S. Xonnazarova, M. Xonnazarova	40	Ta'lim oluvchilarda kognitiv ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirish (Biologiya fanini o'qitish misolida)
Z. Choriyeva, M. Berdinazarova	43	Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy malakalarni shakllantirish
M. Usanova	46	Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy malakalarni tizimli yondashuv asosida shakllantirishning samarali yo'llari
TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI		
A. Raxmatullayeva	49	Biologiya o'qitishni tashkil etishda mustaqil ta'lim shakllarining umumiy tavsifi
G. Quzmanova	57	Geometriya fanida sinfdan tashqari mashg'ulotlarni raqamli texnologiyalar asosida tashkil etish usullari
M. Tuxtayeva	61	Zamonaviy yondashuvlar asosida bo'lajak o'qituvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish
U. Jo'rayev	64	Umumta'lim maktablarida tarix fanini o'qitish samaradorligini oshirishga qo'yiladigan bugungi talablar
ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI		
A. Raxmonov	68	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy innovatsion faoliyatga tayyorlashda zamonaviy pedagogik yondashuv
B. Rustamov	71	Talabalarda kasbiy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishning innovatsion texnologiyasi
R. Egamova	74	Sinfdan tashqari ishlarni amalga oshirishda pedagogik muammolarni yechishga oid texnologiyalar
I. Komolova	78	Boshlang'ich sinf o'qituvchilariga ingliz tili fanini zamonaviy texnologiyalar asosida o'qitishning afzalliklari

MILLIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI		
F. Abdurahimova	81	Oila va farzandlar o'rtasidagi munosabatlar masalasi
N. To'laganova	89	O'quvchi-yoshlarni tarbiyalashda oila, mahalla va ta'lim muassasalari hamkorligining o'rni va ahamiyati
D. Luxmonov	94	O'quvchilarga o'zbek milliy hunarmanchilik san'atini o'qitishning zamonaviy texnologik asoslari
O. Avezmurotov, Z. Avezmurotova	98	Mirzo ulug'bek ilmiy merosining fandagi va yangi O'zbekiston ma'naviyatidagi o'rni
KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH		
Z. Pardayev	103	O'qituvchining o'quvchilarni kasbga yo'naltirish kompetensiyasini rivojlantirish jarayonini loyihalashtirish
JISMONIY TABIYA VA SPORT		
F. Karimov	108	O'rta yoshdagi 45-60 yoshli erkaklar uchun jismoniy tayyorgarlikni hisobga olgan holda sog'lomlashtiruvchi mashqlar jamlanmasini ishlab chiqish
M. Toshboyeva	115	Paradzyudoda texnik-taktik harakatlarga tezkor o'rgatish usullari
MALAKA OSHIRISH VA QAYTA TAYYORLASH		
B. Ergashev, N. Niyazova	121	Malaka oshirish tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish
TA'LIMDA SIHAT-SALOMATLIK VA HAYOTIY HAVFSIZLIK		
I. Sheraliyev	126	Covid kasalligidan keyingi sindromda o'pkaning patomorfologiyasi (Klinik tashxisni korreksiyalash va davolash metodlarini tanlash hamda kasallik profilaktikasini amalga oshirish)
PSIXOLOGIYA		
M. Boynazarova	132	Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy malakalarni shakllantirishning pedagogik-psixologik jihatlari
ТЕОРИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ		
3. Каримова	136	Развитие самообразовательной компетентности в процессе обучения иностранному языку студентов высшего учебного заведения
МЕТОДИКА ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ		
3. Тураходжаева	141	Роль художественного творчества в нравственном воспитании младших школьников

Gulhayo QUZMANOVA,

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Matematika va informatika fakulteti,
"Matematika o'qitish metodikasi va geometriya" kafedrası v.b dotsenti

GEOMETRIYA FANIDA SINFDAN TASHQARI MASHG'ULOTLARNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH USULLARI

Annotatsiya

Maqolada raqamli texnologiya asosida geometriya darslarini tashkil qilish orqali o'quvchilarning geometriyaga oid bilimlarini yanada rivojlantirish va o'rganishini ta'minlashi haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, muallif bu yordamida o'quvchilar amaliyot, vizualizatsiya va interaktiv darslarni o'rganishlari osonlashadi hamda raqamli texnologiyalardan foydalanib geometrik tasavvurlari bo'yicha tavsiyalar berib o'tgan.

Tayanch so'zlar. Texnologiya, raqam, geometriya, amaliyot, mashg'ulot, GeoGebra, dastur, fazoviy.

В статье говорится о том, что организация уроков геометрии на основе цифровых технологий обеспечивает дальнейшее развитие и изучение знаний учащихся по геометрии. Автор также дал рекомендации по геометрическому воображению с использованием цифровых технологий, что облегчает учащимся изучение практических, визуализационных и интерактивных уроков.

Ключевые слова. Технология, число, геометрия, практика, обучение, геоггебра, программа, пространственная.

The article argues that the organization of geometry lessons based on digital technologies ensures the further development and study of students' geometry knowledge. The author also provides recommendations on geometric representations using digital technologies, facilitating students' learning of practical, visualization, and interactive lessons.

Key words. Technology, number, geometry, practice, learning, geoGebra, program, spatial.

Raqamli texnologiyalar, geometriya dars va sinfdan tashqari mashg'ulotlarini tashkil qilishda qiziqarli imkoniyatlarni taqdim etadi. Quyidagi dars mashg'ulotlari talabalar uchun foydali bo'ladi:

1. GeoGebra dasturi bilan amaliyot: GeoGebra, raqamli geometriya va hisoblash dasturi bo'lib, talabalar uchun o'rganishda juda foydali bo'ladi. Bu dastur orqali ular geometriya masalalarini yechish, grafiklar yaratish, funksiyalar va algebraviy ifodalar bilan ishlashadi. Talabalar bu dastur orqali geometriyaga oid amaliy mashg'ulotlar o'tkazishlari, konseptlarni tasdiqlashlari va sinovlar tashkil etishlari mumkin.

2. 3D modellash va tasvir etish dasturlari: Talabalar uchun 3D modellash va tasvir etish dasturlari, geometriya konseptlarini vizualizatsiyalash va tasavvurlashda juda foydali bo'ladi. Bu dasturlar orqali ular geometriyaga oid obyekt(lar)ni yaratish, ularning xususiyatlarini o'rganish va ularni o'zlashtirishlari mumkin.

3. Veb-resurslar va onlayn darslar: Internetda ko'plab veb-saytlar va onlayn darslar mavjud, ular talabalarga geometriya dars mashg'ulotlarini o'qitishda qo'llanilishi mumkin. Bu resurslar orqali talabalar geometriya masalalarini o'rganish, animatsiyalar va interaktiv vositalar yordamida konseptlarni tushuntirish va yaxshi tushunishlari mumkin.

4. Geometriya darslarining amaliyotlariga raqamli vositalar: Geometriya dars mashg'ulotlarini tashkil qilishda raqamli vositalardan foydalanish juda foydali bo'ladi. Masalan: talabalar konstruktsiya masalalarini yechish, geometriya misollarini yaratish va masofavi o'rganishni o'rganishlari mumkin.

5. Geometriya darslarining interaktiv taqdimoti: talabalar uchun interaktiv taqdimotlar va dars videolarini ishlatish, geometriya konseptlarini tushuntirish va tushunishlarini oshirish uchun qulay bo'ladi. Bu taqdimotlar orqali talabalar, geometriya masalalarini yechish va amaliy mashg'ulotlar o'tkazish orqali talabalarga geometriya darslarini qiziqarli va samarali qilish uchun qulay bo'lishi mumkin va raqamli texnologiyalarning foydalari bilan integratsiyalashga imkoniyat yaratadi.

Raqamli texnologiyadan foydalanishning geometriya darsidagi ijobiy tomonlari:

Qiziqish va motivatsiya: raqamli texnologiyalardan foydalanish, o'quvchilarga geometriya darslarida qiziq va motivatsiyani oshirishi mumkin. Virtual darslar, interaktiv darsliklar va o'yinlar o'quvchilarning ilg'orliklarini yoritish va fanni o'rganishga rag'batlantirish uchun muhim bo'lishi mumkin.

Tushunchalarni tushuntirish: raqamli texnologiyalar, o'quvchilarga geometriya kontseptlarini vizual ko'rinishda tushuntirishga yordam beradi. Animatsiyalar, 3D modellovchi dasturlar va AR/VR ilovalar orqali, o'quvchilar shakllarni tasavvur qilish, shakllarni aylantirish va boshqalar kabi geometriya asoslarini o'rganishni osonlashtiradi.

Mustaqil o'rganish: raqamli texnologiyalar, o'quvchilarga mustaqil o'rganish imkoniyatlarini taqdim etadi. O'quvchilar onlayn darslar, o'quv ilovalari va onlayn resurslar orqali geometriya kontseptlarini o'zlashtirish va mustaqil ravishda o'rganishlari mumkin.

Amaliyot va mashg'ulotlar: raqamli texnologiyalar o'quvchilarga amaliyotni oson va qiziqroq tarzda o'rganish imkoniyatini beradi. Bu, ularni qo'llanmalar yaratish, dasturlash, interaktiv mashg'ulotlar va o'yinlar orqali o'rganishni osonlashtiradi.

Vizualizatsiya va tasavvur qilish: raqamli texnologiyalar, geometriya va boshqa fanlar bo'yicha kontseptlarni vizual ravishda tasavvur qilishga imkon beradi. Bu, o'quvchilarning ko'nikmalarini rivojlantirish va abstrakt ma'lumotlarni tasavvur qilishlarini osonlashtiradi. Shu sababli, raqamli texnologiyalar o'quvchilarga o'rganish va rivojlanishda qulayliklar va imkoniyatlarni taqdim etadi, ularga ma'lumotlar olish va tahlil qilish, amaliyotlarni bajarish va shaxsiy rivojlanishda yordam beradi.

Quyidagi masalalarni GeoGebra dasturida ishlashni ko'rib chiqamiz.

Dastur asosida masalalar yechish namunasi.

1. GeoGebra dasturini oching.

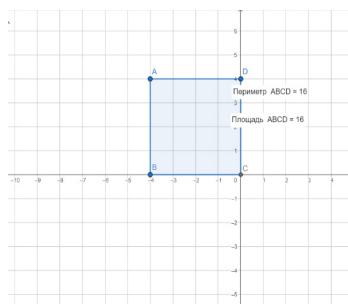
2. Eng avval kvadrat shaklini yarating. Shu maqsadda, "Tog'ri chiziq" ni tanlang va koordinata sistemida ikki nuqta belgilang.

3. So'ngra, "Aylanish" yoki "Menzura" ni tanlang va kvadrat shaklini chizish uchun tomon uzunligini aniqlang.

4. Natijani hisoblang. Kvadratning yuzini hisoblash formulasi dan foydalaning va ($a=4$) qiymatini kiriting.

5. Dastur kvadratning yuzini ko'rsatib beradi.

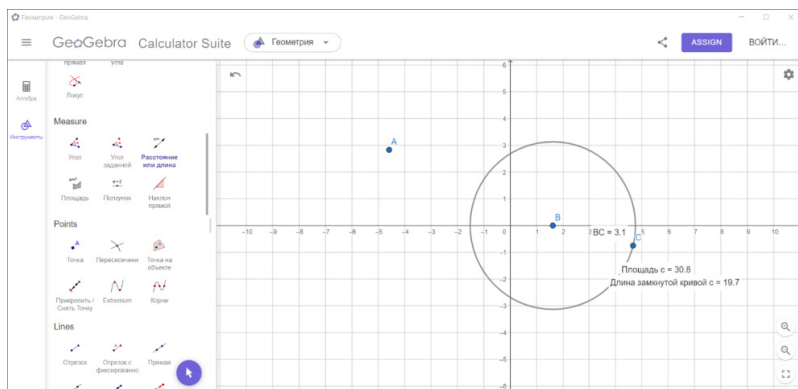
Shu tufayli, siz kvadratning yuzini hisoblashni GeoGebra dasturida amalga oshirishingiz mumkin va natijani grafik ko'rinishida ko'rish mumkin. Bu, dastur bilan ishlashni o'rganish va matematik konseptlarini tushuntirish uchun samarali usul bo'lib xizmat qiladi.

1.masala.

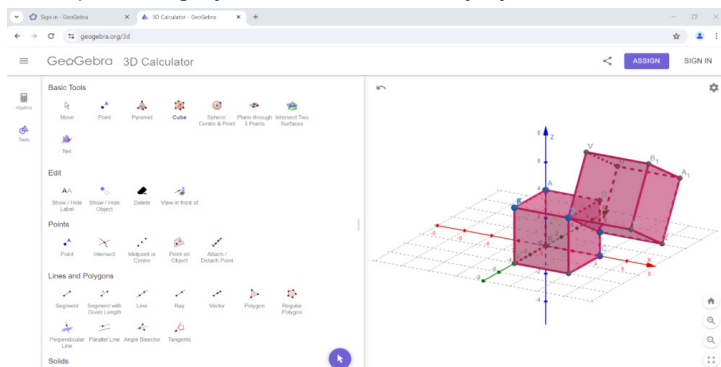
Tomoni 4 ga teng bo'lgan kvadratning yuzini hamda perimetrini hisoblang.

Dastur asosida kvadrat chizmasini chizamiz. Tomonlarini belgilaymiz hamda kerakli menyuni tanlaganimizda perimetrini yokida yuzini topish uchun kerakli menyuni tanlasak yuzini hisoblab beradi.

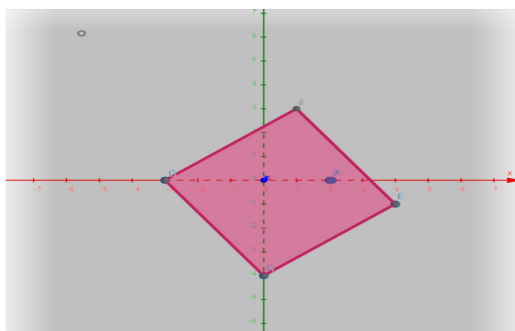
2. Aylana uzunligini topish. Aylana uzunligini topish uchun, aylana radiusini dasturdan belgilab kerakli menyuni tanlashimizni o'zi yetarli. Dastur bizga aylana uzunligini o'zi hisoblab beradi.

Quyida fazoviy shakllarni dasturdagi tasvirini ko'rishimiz mumkin. Dastur bizga fazoviy shakllarni turli tomondan ko'rish imkonini beradi va bu bizga geometrik shaklni aniqroq tasavvur qilishimizga yordam beradi deb o'ylayman.

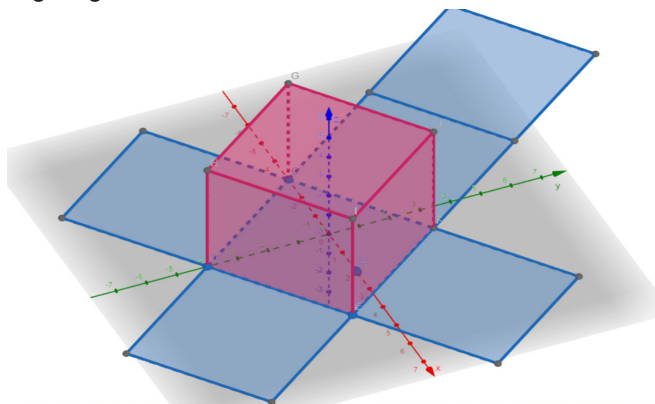

Yuqoridagidek fazoviy shaklimizni maketini GeoGebra dasturida tasvirlab olamiz. Quyida tasvirlangan shaklimizni yuqoridan tasvirini ya'ni yuqori tomondan qay holatda

bo'lishini ko'rishimiz mumkin. Bu tasvirlar bizga geometrik shakllarni tasavvur qilishimizga katta yordam beradi.

Bu rasmda esa kubni qismlarga bo'linganini ko'rishimiz va qanday qismlardan iboratligini tasvirlanganligini ko'rib turibmiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tojiyev M va bosh. Zamonaviy ta'lim va tarbiya texnologiyalari.- T.,2017
2. Gulhayo Bahodirovna Kuzmanova, Nurseyit Alijan o'g'li Beketov (2020). Use Of Historical Materials In Teaching Mathematics In Continuous Education. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(09), 531-537.
3. Gulhayo Bahodirovna Kuzmanova. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida matnli masalalarning ta'limiy ahamiyati. Academic research in educational sciences, 2(3), 1154-1159
4. Teshabayev, Z. (2019). Raqamli ta'lim resurslari: maqsad va mazmuni. "O'quv texnologiyalari" ilmiy elektron jurnali.

Bosh muharrir:
Mahmudov Sarvar Yuldashevich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Mas'ul kotib:
Suyarova Lutfiya Muxiddinovna

Bosh dizayner – badiiy muharrir:
Mamasoliyev Akbarali Hamzayevich

TAHRIR HAY'ATI:
Xilola UMAROVA, Risboy JO'RAYEV, Xolboy IBRAGIMOV, G'ayrat SHOUMAROV, Ulug'bek INOYATOV, Oynisa MUSURMONOVA, Shukurullo MARDONOV, Saidaxbor BULATOV, Ulfat MAHKAMOV, Barno ABDULLAYEVA, Dilyara SHARIPOVA, Lola MO'MINOVA, Maqsudjon YULDASHEV, Nilufar ISAQULOVA, Mirodijon BARATOV, Muhabbat MIRSALIYEVA, Bahodir MA'MUROV, Yashin ISMANDIYAROV, Sharibboy ERGASHEV, Alisher UMAROV, Shaxnoza XALILOVA, Muhayyo UMARALIYEVA

JAMOATCHILIK KENGASHI:
Sobitxon TURG'UNOV, Nargiza RAXMANKULOVA, Kamola RISKULOVA, Islom ZOKIROV

Tahririyat manzili:
Toshkent shahar Shayhontoxur tumani Navoiy ko'chasi, 30-uy.
E-mail: xalq_talimi@xtv.uz Tel: (0 371) 231-16-51, Faks: 231-16-52
t.me/xalqtalimi_jurnali. http://t.me/xalq_talimi_jurnali.
Jurnalga yuborilgan maqolalarga javob qaytarilmaydi, jurnalda e'lon qilingan maqolalardan olingan matnlar "Xalq ta'limi" ilmiy-metodik jurnalidan olindi, deb ko'rsatilishi shart.
Jurnal 2015-yil 20-martdagi 214/2-sonli qarori bilan OAK ilmiy nashrlari ro'yxatiga kiritilgan.

"TAFAKKUR NASHRIYOTI" MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Toshkent shahri, Shayhontoxur tumani, Navoiy ko'chasi, 30-uy

Bosishga ruxsat etildi: __.__.____-y. Qog'oz bichimi 70x100 1/16. Ofset bosma usuli.
Shartli b.t. 12,0. Adadi ____ nusxa. – buyurtma.
Bahosi kelishilgan narxda.

Ushbu songa mas'ul – Isakulov Rustam Mamirovich

Jurnalga taqdim etilgan barcha materiallar <https://rustxt.ru/antiplagiat> sayti hamda https://t.me/check_antiplagiat_bot da monitoring qilinadi.

© "Xalq ta'limi" jurnali, 2024.

O'QIGAN KISHI, YANGI FIKR, YANGI G'OYA
VA TASHABBUSLAR BILAN YURADI

“XALQ TA'LIMI” ilmiy-metodik jurnali

Obuna indeksi: 904

“XALQ TA'LIMI AXBOROTNOMASI” jurnali

Obuna indeksi: 924

Maqolalarni taqdim qilish uchun manzilimiz:

Toshkent shahri, Navoiy ko'chasi – 30.

Tel.: (99893)528-90-47; (99890)009-96-92; 994-77-88

t.me/xalqtalimi_jurnali

www.pubedu.uz

E-mail: xteduuz@umail.uz

HURMATLI USTOZ VA MURABBIYLAR!

“Xalq ta’limi” ilmiy-metodik va “Xalq ta’limi axborotnomasi” jurnallari bugungi kunda o’qituvchi-pedagoglarning eng kerakli nashriga aylanib, ularga yaqin ko’makchi bo’lib kelmoqda. Uning sahifalarida nashr etilayotgan maqolalardan o’qituvchilar dars jarayonida, mashg’ulotlarda, seminar-treninglarda foydalanayapti.

2025-yilda jurnallarimiz o’z faoliyatini yanada takomillashtirishni maqsad qilgan. Sahifalarimizda uzluksiz ta’lim tizimidagi eng so’nggi yangiliklar, texnologiyalar, metodlar ilmiy metodik nuqtayi nazardan tadqiq etiladi. Shu bois, jurnallarimiz har bir o’qituvchi-pedagog qo’lida bo’lishi maqsadga muvofiq.

2025-yil uchun obuna davom etadi. “Xalq ta’limi” ilmiy-metodik va “Xalq ta’limi axborotnomasi” jurnallariga obuna bo’lishni unutmang!

Obuna indeksleri:

“Xalq ta’limi” ilmiy-metodik jurnali – 904

“Xalq ta’limi axborotnomasi” jurnali – 924